

УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО

ОБЩОИКОНОМИЧЕСКИ ФАКУЛТЕТ

КАТЕДРА „ИКОНОМИКС“

ГЕОРГИ ДИМИТРОВ МИЧЕВ

**Влияние на транснационалните корпорации върху доходите и богатството в
условията на дигитална икономика**

АВТОРЕФЕРАТ

НА ДИСЕРТАЦИОНЕН ТРУД ЗА ПРИСЪЖДАНЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛНА
НАУЧНА СТЕПЕН „ДОКТОР“

СОФИЯ

2021

УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО

ОБЩОИКОНОМИЧЕСКИ ФАКУЛТЕТ

КАТЕДРА „ИКОНОМИКС“

ГЕОРГИ ДИМИТРОВ МИЧЕВ

**Влияние на транснационалните корпорации върху доходите и богатството в
условията на дигитална икономика**

АВТОРЕФЕРАТ

НА ДИСЕРТАЦИОНЕН ТРУД ЗА ПРИСЪЖДАНЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛНА
НАУЧНА СТЕПЕН „ДОКТОР“ ПО НАУЧНА СПЕЦИАЛНОСТ „ПОЛИТИЧЕСКА
ИКОНОМИЯ (МИКРОИКОНОМИКА И МАКРОИКОНОМИКА)“

НАУЧЕН РЪКОВОДИТЕЛ:

ДОЦ. Д-Р МАРИЯ ТОДОРОВА МАРИКИНА

СОФИЯ

2021

Дисертационният труд се състои от увод, две глави, заключение, приложения и използвана литература. Общият обем на разработката е от 185 страници, от които основната част е в размер на 142 страници. Като част от изследването са поместени 26 фигури и 9 таблици. Използвани са 190 източника, от които 12 на български език и 178 чуждоезични и интернет източници.

Дисертационният труд е обсъден и насочен за защита пред научно жури към катедра „Икономикс“ при Университета за национално и световно стопанство (УНСС) на 01.03.2021 г.

Авторът на дисертационния труд е задочен докторант към катедра „Икономикс“ съгласно заповед № 511/17.03.2016 на ректора на УНСС.

Защитата на дисертационния труд ще се състои на 28.05 от 11.00 ч. В зала на Университета за национално и световно стопанство на открито заседание на научното жури. Материалите по защитата са на разположение на интересувашите се лица в сектор „Научни съвети и конкурси“ (дирекция „Наука“) на Университета за национално и световно стопанство и на интернет страницата: www.unwe.bg

I. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1. Актуалност и значимост на изследването

Дигитализацията е феномен, който създава нови възможности пред бизнеса и потребителите, но крие и своите рискове. Широкото разпространение на дигитални услуги и продукти променя потребителските навици. Автоматизацията на процеси и интеграцията на дигитални решения трансформират бизнесите, водейки до по-висока производителност на ресурсите. Липсата на географски ограничения пред дигитализацията я превръщат в основен инструмент за интернационализация на бизнеса и осигурява достъп до международните пазари и потребители.

Дигитализацията е сравнително нов процес, който все още не е изследван в дълбочина. Икономическите индикатори частично обхващат реалното влияние на дигиталната икономика, което създава затруднения с нейното измерване. Липсата на задълбочени анализи и все още разнопосочни мнения по отношение на дефиницията и обхвата на дигиталната икономика водят до разнопосочни твърдения и резултати.

Изследвания за дигиталната икономика липсват в българската литература, а на международно ниво са сравнително оскъдни. Изучаването и критичното анализиране на ново явление като дигиталната икономика изглежда дръзко предвид неговата актуалност и динамика на развитие, а значимостта на по-задълбочен анализ на последиците и влиянията от нея е неспорим. Въпреки значителното влияние на дигитализацията към настоящия момент, нейното отражение и обхват имат тенденция да се засилват през следващото десетилетие. Темата на настоящия дисертационен труд е повлияна от два основни мотива.

Първият мотив е повлиян от концентрацията на световното богатство и неговото преразпределение. Наблюдава се тенденция на диференциация между богатите и бедните, като все по-голяма част от световното богатство се концентрира в малък на брой хора/държави, докато основна част от световното население разполага с изключително ограничен достъп до ресурсите на планетата. Факторите, влияещи върху концентрацията на богатство са от различно естество, но тук се поставя акцент върху въздействието на

въведените дигитални технологии в ежедневието на хората, какъв е ефектът, който имат те върху създаването на ново богатство, и преразпределението му в световен мащаб.

Вторият мотив е динамиката и разрастването на технологичния сектор. Изследователският интерес в тази област е продиктуван от актуалността и мащабите на трансформационните процеси, които има технологичният сектор върху стопанствата, бизнеса и потребителите. Технологиите променят бизнес моделите, комуникациите, разпределението на ресурси, мобилността, както и пазара на труда и конкурентоспособността.

2. Обект и предмет на изследването

Обект на изследването са **дигиталната икономика** като основен трансформационен фактор на стопанствата и икономическите сектори, както и **транснационалните компании от дигиталния сектор**, които оказват съществена роля в разрастващата се дигитализация сред стопанствата, бизнеса и потребителите.

Предмет на изследването са ефектите върху доходите на субектите, богатството и трансформацията на пазара на труда като резултат от въведените дигитални решения.

3. Ограничителни условия на изследването и уточнения към анализа

Дисертационният труд се фокусира чрез дефиниране на ограничителни условия.

➤ С **първото** се уточнява, че разглежданите транснационални компании са единствено водещи публични компании от технологичния сектор.

➤ Тъй като основна част от най-големите ИТ транснационални компании са с произход от САЩ. Това определя американското стопанство като ключово за развитието на информационно-технологичния сектор, а също така го поставя сред най-конкурентните в световен мащаб. Поради тези причини с **второто ограничение** се уточнява, че ще бъде

разгледано развитието на дигиталния сектор в САЩ и влиянието му върху икономическото развитие на стопанството.

➤ Като **трето** ограничение се уточнява, че в изследването **няма да бъдат разгледани продуктите** от информационно-технологичния сектор, които са **резултат от промишлено производство** (хардуер). Причината да бъдат изключени, независимо от това, че се използват в информационно-технологичния сектор, е, че тези продукти са по-скоро краен продукт на промишлеността. Ролята, която имат, е да предоставят достъп до дигиталната икономика. Хардуерът се обособява като междинен елемент във връзката между реалната и дигиталната икономика, но по своя характер хардуерните устройства са продукт на реалната икономика.

➤ С **четвъртото** ограничение се дефинират разгледаните периоди в изследването.

○ При изследване на макроикономическите фактори се взема период от 1997 г. до 2017 г. Това се прави с цел да се представи анализ при максимално дълга времева линия на данните. В случай, че има промяна в класификацията на данните или липса на информация за определени години, времевият ред започва максимално близо до 1997 г. и данните са представени до 2017 г.

○ При разглеждането на отделните сектори се използват данни от 2017 г. и прогнози до 2023 г. с цел описание на очакваните ефекти от дигитализацията, която все още се заражда и историческият тренд е незначителен за изследването.

○ При изследването на отделните компании се взема предвид и тяхното създаване, но фокусът е върху периода след 2011 година, тъй като от тогава дигиталните услуги започват да стават по-популярни сред населението, а компаниите търсят начини да трансформират бизнеса си след финансовата криза.

Дефинициите възприети от автора за богатство и доход са:

➤ Дефинирането на **богатство** се изразява в измерване на стойността на всички притежавани активи от отделен човек, общност, компания или държава. В стойността на богатството се взимат предвид всички материални и нематериални активи и се изважда стойността на всички дългове. [1]

➤ Дефинирането на дохода се изразява в поток на финансови средства в резултат от труд или активи.

4. Изследователска теза

Информационно-технологичните ТНК, в условията на дигитална икономика, трансформират бизнеса и поведението на потребителите, създавайки нови възможности за производство и потребление на продукти и услуги, които не зависят от допълнителни природни ресурси, в резултат на което се създават предпоставки за концентрация на капитал и задълбочаване на неравенството между или в стопанствата.

5. Цел и задачи на изследването

Целта на настоящия труд е да се представи взаимозависимостта между глобализация и дигитализация, да се изведат насоки за влиянието на дигиталната икономика и нейните трансформационни ефекти върху различни стопански сектори, международната търговия и част от социалните последици от дигитализацията, както и за главната роля на транснационалните технологични компании като част от тази трансформация. Целта не е обвързана с конкретно измерване на степента на взаимозависимост.

Представените теза и цел задават широко поле на изследователска дейност в различни насоки. За да се зададе посока на изследването се поставят следните **изследователски задачи**:

➤ Дефиниране на параметри на дигиталната икономика, нейните характеристики и разграничаването ѝ от реалната икономика.

➤ Влияние на дигиталната икономика върху създаването на допълнително богатство и преразпределение.

➤ Измерване на дигиталната икономика и пропуски в съществуващите индикатори.

- Извеждане на ефектите върху пазара на труда и доходите в резултат от дигитализацията.
- Представяне на практически доказателства за влиянието на транснационалните компании с основополагаща роля на дигиталната икономика.
- Представяне на възможности, позволяващи прехвърляне на капитал между отделни държави, което в резултат води до условия за намаляване на ефективната данъчна ставка, платена от компаниите, водейки след себе си концентрация на богатство.

6. Научно-изследователски методи

Предвид представените задачи, които формират структурата на изследването, се залага на подходяща **методология**, с която да се защити оптимално зададената теза на изследването:

- Абстракция – логистиката в дигитална икономика преодолява географските разстояния и се осъществява директно във виртуалното пространство.
- Анализ и синтез – ще бъдат разгледани индикатори като БВП, брутна добавена стойност, ПЧИ, капитализация, заетост и възнаграждения.
- Аналогия – позовавайки се на развитието на разгледаните компании от дигиталния сектор, се предполага, че те могат да служат като обобщен пример за развитието на сектора на информационните-технологии. Разглеждайки ефектите на дигитализацията върху пазара на труда, и най-вече възнагражденията, по аналогия се предполага, че дигиталните технологии неимоверно водят до ръст на възнагражденията за позициите, в които тези технологии са приложими.
- Индукция и дедукция – методът на индукция се прилага в анализа за ефектите на дигитализацията върху доходите. Дедукция се прилага най-вече при разглеждане на пазара на дигитални медии и финтех индустрията, където се прилага подход за анализ от общия към частния случай.

➤ Логика – пример за прилагане на логика в изследването е изградената връзка между дигитализацията и автоматизацията и тяхното влияние върху възнаграденията. Същата методология се прилага и при изследването на брутната добавена стойност, възвръщаемостта от инвестицията и концентрацията на капитал в информационно-технологичния сектор.

➤ Модел на невронните връзки (Neural Network Model) – моделът симулира мозъчна активност и начина, по който се възприема информацията. Моделът се тренира чрез създаването на прогнози за всеки от факторите и ги сравнява с крайния резултат, отчитайки тежестта на връзката на база грешки от прогнози. Моделът се използва при измерване на тежестта на всеки от секторите на дигиталната икономика спрямо БВП на САЩ. За модела се използва IBM Watson Studio с интегриран SPSS Modeler.

7. Аprobация на изследването

Дисертационният труд е обсъден на заседания на катедра „Икономикс“ при Университета за национално и световно стопанство – София и е насрочен за защита. По темата са представени три публикувани доклада от международни научни конференции. Изследването на дигиталната икономика може да послужи за вземане на стратегически решения относно бъдещото развитие на различни сектори повлияни от дигиталните технологии, както и за изследване влиянието на тези технологии върху пазара на труда.

II. СТРУКТУРА И СЪДЪРЖАНИЕ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1. Структура на дисертационния труд

Предвид поставените цел, задачи, обект, предмет и изследователска теза, дисертацията е структурирана в увод, две глави, заключение, приложения и използвана литература. В началото на труда се представя списък с използваните аббревиатури, фигури и таблици. Дисертационният труд е в общ обем от 185 страници.

2. Съдържание на дисертационния труд

Абревиатури

Съдържание на фигури

Съдържание на таблици

Увод

Глава I. Глобализация, транснационални корпорации и дигитализация. Теоретична концепция на дигиталната икономика

1. Глобализацията и глобализационните ефекти
2. Транснационалните компании и ролята им в глобализацията
 - 2.1 Позитивни и негативни ефекти от съществуването и оперирането на ТНК
3. Теоретична концепция на дигиталната икономика и влиянието ѝ върху създаваното богатство
4. Производство и мултипликация в дигиталната икономика
5. Факторите разстояние и неограниченост като двигатели на дигиталната икономика
 - 5.1 Производство и дистрибуция
 - 5.2 Преодоляване на разстоянието и влияние по примера на финансовия сектор
6. Извод

Глава II. Дигиталната икономика и нейните трансформационни ефекти върху бизнеса, потреблението и пазара на труда

1. Влияние на дигиталната икономика върху производството на САЩ
2. Дигитализация и концентрация на капитал чрез IT сектора
3. Влияние на дигитализацията върху дигиталните медии и финансовия сектор
 - 3.1 Пазарът за дигитални медии
 - 3.2 Дигиталните медии като канал за реклама
 - 3.3 Финтех индустрия
4. Софтуер, облачни услуги и влиянието им върху концентрацията на капитал в ТНК

- 4.1 Интегриране на Blockchain технологията във FinTech индустрията
- 4.2 Интегриране на облачни услуги
- 4.3 Придобивания и концентрацията на капитал
- 5. Отпечатък на дигиталната икономиката върху пазара на труда
 - 5.1 Дигитализация и ефект върху доходите
 - 5.2 Концепции за гарантиране на доходи
- 6. Данъчни особености и възможности
 - 6.1 Модели за избягване на данъци
 - 6.2 Недостатъци в данъчните законодателства и предприети стъпки за тяхното преодоляване
- 7. Извод

Заклучение

Приложение 1

Приложение 2

Приложение 3

Приложение 4

- Институционални акционери на Apple
- Институционални акционери на Microsoft
- Институционални акционери на Alphabet
- Институционални акционери на Intel
- Институционални акционери на Amazon
- Институционални акционери на IBM
- Институционални акционери на Facebook
- Консолидирана таблица с инвестициите в изброените 7 компании

според техните най-големи институционални инвеститори

- Основни институционални инвеститори и общ размер на управлявани от тях активи

Приложение 5

Приложение 6

Приложение 7

Библиография

III. КРАТКО ИЗЛОЖЕНИЕ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

УВОД

В уводната част на дисертацията се излагат мотивите за пристъпване към съответното изследване. Дефинирани са обектът, предметът и ограниченията, формулират се тезата и целта, и са изложени изследователските задачи. Представена е използваната методология в изследването. В резюме се описва насоката на изследването във всяка от двете глави на дисертационния труд.

ГЛАВА I. ГЛОБАЛИЗАЦИЯ, ТРАНСНАЦИОНАЛНИ КОРПОРАЦИИ И ДИГИТАЛИЗАЦИЯ. ТЕОРЕТИЧНА КОНЦЕПЦИЯ НА ДИГИТАЛНАТА ИКОНОМИКА

Първата глава служи като основа на изследването и обяснява реални процеси на концептуално ниво. В нея са представени параметрите на изследването, анализира се ефектът от глобализацията, както и ролята на транснационалните компании като част от нея. Съществена роля в изследването има установяването на дефиниция за дигиталната икономика, подробно представена в първа глава. С представянето на тази теория се цели да се обяснят процесите на производство, доставка и ползване на дигитални продукти, но също така мултипликацията на тези продукти, влиянието им върху създаването на световно богатство и преразпределението му.

В **първия параграф** изследването се фокусира върху разглеждане на глобализацията и глобализационните ефекти. Прави се кратък преглед на историческото развитие на глобализацията, обособено в четири етапа. Представени са двигателите, които стимулират развитието на глобализационните процеси, разделени в шест категории, взаимствани от А. Василева. [2]. За да се проследи еволюцията на международната търговия, изследването се надгражда, като за отправна точка се използва теорията за меркантилизма, последвана от теориите на А. Смит [3], Д. Рикардо [4], Хекшер и Олин [5], Леонтиев [6] и П. Кругман [7]. С теорията на Р. Върнън [8] фокусът от международна търговия се измества към жизнен цикъл на продуктите и тяхното производство в зависимост от етапа им в този цикъл. Разгледана е теорията на М. Портър за конкурентните предимства на нациите [9], а появата на интернет може да бъде причислена към категорията „Случайност“ в диаманта на Портър. Иначе казано, интернет появата е т.нар. „черен лебед“, термин въведен от Н. Талеб [10].

Първи параграф продължава с по-голям акцент върху ролята на технологичния прогрес в процесите на международните пазари, конкурентоспособността на продуктите и икономическия растеж, базирани на изследвания от Гросман и Хелман [11], П. Кругман [12], И. Гранда и Ан. Фонтриа [13], и Ат. Леонтиев [14].

В края на **първи параграф** са представени и критично осмислени две теории на Дж. Маркусен и Ан. Венабълс: за „мултинационалните компании и нова теория за търговията“ [15] и „мултинационалното производство, квалифицираната работна ръка и реалните възнаграждения“ [16], които служат за преход от теориите за международната търговия и глобализация към ролята на ТНК като част от тези глобализационни процеси.

Във **втори параграф** фокусът е изместен върху транснационалните компании и ролята им в глобализацията. Параграфът започва с кратък хронологичен преглед за развитието на интернационализацията според Дж. Джонсън и Ф. Вийдершайм-Поул в четири етапа. [17] Интернационализацията е разгледана от множество аспекти, като са застъпени и анализирани разнообразни теории, някои от които противоречащи си. Разгледани са трите вида ТНК според Р. Кейвс [18]. Анализирани са различни теории за дефиницията на ТНК и процеса на интернационализация, сред които тези на Р. Вернон [19], Р. Коуз [20], Дж. Дънинг и С. Лъндан [21], данъчната теория и теорията за присвояването

[20]. ТНК са един от основните двигатели на глобализацията, а в изследването на С. Виталий, С. Глатфелдер и Ст. Батистън се доказва колко взаимнообвързани са самите ТНК и колко е сложна мрежата, която са изградили помежду си.

В **първи подпараграф** се обръща по-специално внимание на позитивите и негативните ефекти от съществуването и оперирането на ТНК. Сред представените позитиви са експортно ориентираната индустриализация, преките чуждестранни инвестиции, инвестициите в НИРД, опазването на околната среда, борбата с бедността и развитието на човешкия капитал. Сред негативните страни са анализирани ефектите от зависимостта при развитието, трансфера на капитали, експлоатацията на служителите, замърсяването на околната среда. Всеки от изброените ефекти е подкрепен с данни и примери. Някои от ефектите попадат и в двете категории, тъй като всяка от ТНК има различна политика за правене на бизнес и прилага различни стандарти при производството и управлението си. Технологията и инвестициите в нея са неразделна част от развитието на всяка държава и бизнес в днешно време и това е фактор, който може да повлияе на всеки от изложените позитиви или негативи. Както споделят Якобсън, Съоренсън и Юнге, евентуален ръст на дигитализацията на дадена фирма с един процент води до между 0.6% и 0.95% ръст на производителността на труда. [22].

В **трети параграф** на първа глава, изследването се насочва към дефиниране на теоретичната концепция за дигитална икономика и влиянието ѝ върху създаването на богатство. Като част от този параграф се прави разграничение между реална и дигитална икономика. Дигиталната икономика в основата си е базирана на разбирането на изследователите Букхт и Хийкс [23], с която теория се изяснява, че дигиталната икономика е част от икономическата продукция, получена от дигитални технологии. Изяснява се обхватът на дигиталната икономика – състояща се от дигиталния сектор плюс нововъзникващите платформени услуги. Поради липсата на ясна дефиниция за дигитална технология, авторът възприема тази, изведена от А. Голдфарб и К. Тъкър, а именно технология, базирана на битове информация.

На база изведената дефиниция в **трети параграф** анализът продължава с извеждане на ограничения и специфики на дигиталната икономика. Като ограничение се обособява необходимостта от хардуерно устройство, за да се достигне до дигиталната икономика.

Една от основните специфики е възможността за мултипликация на продуктите и услугите при нулеви пределни разходи, което твърдение бива подробно разгледано, и за тази цел авторът въвежда разграничение между първични и вторични дигитални услуги.

Анализът на дигиталната икономика, изложен в **трети параграф**, се задълбочава, фокусирайки се и върху времепространствените специфики. Същевременно, въпреки своята особеност, дигиталната икономика не може да съществува независимо от реалната, тъй като втората е основополагаща, а хардуерните устройства, електроенергията и човешкият капитал са характерни именно за реалната икономика.

Особеностите в измерването на дигиталната икономика, изложени в **трети параграф**, подлагат под съмнение актуалността и възможността на БВП като индикатор да обхване продуктите и услугите на дигиталната икономика, особено тези, които се предоставят безплатно на потребителите.

Четвърти параграф от първа глава се фокусира върху мултипликацията в дигиталната икономика. В този параграф се развива авторовото виждане за производство при нулеви пределни разходи. Важни са и направените уточнения, че авторът взема предвид само директни разходи, от които зависят качествата на дигиталните продукти и услуги. Авторът внася уточнението, че разходи за поддръжка, маркетинг, фирмено управление, логистика и хардуер нямат никакво влияние върху самите качества на дигиталния продукт/услуга.

В **четвърти параграф** се представя симулация, базирана на закона на Меткалф и адаптирана към капитализацията на Фейсбук. Целта е да се провери дали теорията на Меткалф за телекомуникационната мрежа [24] е предопределяща и за капитализацията на компании, изградени по подобен модел.

Пети параграф се посвеща на факторите разстояние и неограниченост като двигатели на дигиталната икономика. В **първи подпараграф** анализът е изграден на база производство и дистрибуция на дигиталните продукти и услуги. В дигиталната икономика няма географско ограничение и даден продукт или услуга може да бъде достъпен по еднакъв начин и с еднаква скорост от различни точки на света. Това определя

независимостта на дигиталната икономика от географските особености, като това спомага значително и за по-лесното разпространение на дигиталните продукти и услуги.

Втори подпараграф измества анализа в посока на преодоляване на разстоянието и влиянието по примера на финансовия сектор. Целта е по този начин да се покаже как дигиталният сектор е съумял да повлияе финансовия и да обособи т.нар. финтех сектор, който с всяка изминала година привлича все повече инвестиции, а методите на разплащане от кешови постепенно биват трансформирани в некашови. Дигитализацията в сектора има и своите негативи по отношение заетостта, тъй като множество процеси биват оптимизирани благодарение на новите технологии, което води до съкращения на работни позиции. От друга страна дигитализацията значително улеснява инвестиционната дейност, предоставяйки достъп до международните пазари на малки индивидуални инвеститори, което води до значително по-голямо количество участници на пазарите и наличен капитал.

В края на **първа глава** са представени изводи на база критичното осмисляне на изложените теоретични концепции и анализи за влиянието и ролята на глобализацията и транснационалните компании и иновациите. Влиянието на ТНК трудно може да бъде установено, поради комплексността на мрежата на глобален корпоративен контрол. Поради тази причина трудно може да се установи ясно влиянието на една или друга корпорация върху даден пазар или стопанство. Същевременно, силното позициониране на ТНК и тяхната интернационална природа ги определя като основен двигател на процесите по дигитализация. Дефинирането на дигиталните продукти и услуги, начинът на създаване, мултипликация и разпространение, заема основополагаща роля за цялостното изследване и дава обяснение за начина, по който дигитализацията създава допълнително богатство и по какъв начин влияе върху разпространението или концентрирането му. Създаването на продукти и услуги, които не зависят от допълнителни ресурси за мултипликация, а в същото време носещи ползност на потребителите, разпространението на безплатни дигитални решения и промяната на реалната стойност на даден дигитален продукт в резултат от използваща го потребителската маса, поставят икономическите индикатори пред значителни педизвикателства за реалното измерване на производството и производителността.

Имайки предвид изложените недостатъци относно измерването на дигитализацията и създадената стойност при потребителите, може да се стигне до извода, че разликата в глобалната поляризация е по-голяма, отколкото бива показвана с наличните към момента индикатори. На национално ниво, или дори секторно, може да се види, че дигитализираните професии са по-високоплатени в сравнение с тези, които все още не са повлияни силно от дигитализацията. Поради това във втора глава на изследването се обръща по-голямо внимание на отпечатъка, който има дигитализацията върху трансформацията на сектори на стопанството, концентрацията на капитал и ефектите върху пазара на труда по отношение заетост, доходи, качества и умения.

ГЛАВА II. ДИГИТАЛНАТА ИКОНОМИКА И НЕЙНИТЕ ТРАНСФОРМАЦИОННИ ЕФЕКТИ ВЪРХУ БИЗНЕСА, ПОТРЕБЛЕНИЕТО И ПАЗАРА НА ТРУДА

Втора глава на дисертационния труд акцентира върху практическата обосновка. Използвайки брутната продукция на дигиталната икономика, се представят авторски анализи, целящи да покажат действителното влияние на сектора върху производството в САЩ, както и да изведат най-повлияните сектори, освен този на информационните технологии. Обръща се внимание на колаборацията между медии и дигитална икономика, както и между финанси и дигиталните технологии. Създават се международни екипи, които работят заедно от различни локации, а това позволява на компаниите все по-безпроблемно да изнасят различни процеси към локации с по-атраaktivни цени на необходимите ресурси. Дигитализацията води до повишаване производителността на труда и е предпоставка за последващи оптимизационни процеси. Във втора глава се акцентира повече върху дигиталната трансформация и съпътстващите я ефекти.

В първи параграф се изгражда авторски анализ за влиянието на дигиталната икономика върху производството на САЩ. Изследването обхваща периода от 1997 г. до 2017 г. Най-напред се обръща внимание на обема на добавената стойност от дигиталната икономика в САЩ. На база представените резултати се изгражда модел на невронните

вързки, който служи за изследване на значимостта на всеки един от секторите на дигиталната икономика върху БВП на САЩ. Изследването се задълбочава с установяването на основните икономически сектори, повлияни от дигитализацията, и как се изменя брутната продукция от 1997 до 2017 г. На база емпиричните данни е калкулирана и възвръщаемостта от капитала, който от 100% през 1997 г. достига до 192% през 2017 г.

Във **втори параграф** авторът инвестира усилията си в изследване на дигитализацията и концентрацията на капитал чрез ИТ сектора. Дигиталната икономика е оценена на 11.5 трилиона долара през 2015 г. или 16% от световния БВП. Очакванията са през 2025 г. дигиталната икономика да достигне размера от 23 трилиона долара или 24% от световния БВП. [25] Това изследване служи като ясно доказателство за мащабите на дигиталната икономика и нейната ключова роля в икономическите процеси в световен мащаб. Държавите с най-висок индекс на дигитална конкурентоспособност според класацията на IMD са също и сред най-конкурентоспособните държави според класацията на Световния икономически форум. Важи и обратното твърдение, а именно, че държавите с по-малка дигитална конкурентоспособност се нареждат и сред по-ниските позиции по отношение глобална конкурентоспособност. Поради изключителната роля на дигиталния сектор специално внимание се отрежда на изследване на най-големите транснационални корпорации от сектора на информационните технологии, тяхната капитализация и разпределението на капитала им сред институционалните инвеститори. Изключително интересни са резултатите, а именно, че капитализацията на разгледаните 7 компании се равнява на 4.83% от БВП на света. Десетте най-големи институционални инвеститора в избраните 7 компании притежават 43.9% от капитала на ИТ гигантите. 29.7% от институционалните инвестиции в 7-те компании са направени през The Vanguard Group, която се нарежда сред най-големите инвеститори във всяка от изследваните компании.

Имайки предвид разпределението на капиталите и размера на дигиталния сектор, във **втори параграф** се обръща внимание и на т. нар. група от хора с ултра висока стойност на активи и тяхното разпределение по света. Интересното е, че концентрацията на хора от тази група е в държави с ниски стойности по отношение GINI индекса. Трябва да се има предвид, че нито UHNWI, нито GINI сами по себе си могат да докажат неравенство в доходите,

породено от дигиталния сектор, а по-скоро свидетелстват за висок стандарт на живот в конкретните стопанства.

В **трети параграф** авторското изследване се фокусира върху влиянието на дигитализацията върху дигиталните медии и финансовия сектор. Анализът има сравнително краткосрочен характер и обхваща периода от 2017 до 2023 г. Разглежданият период предоставя информация за историческото развитие на секторите, но и създава очаквания за бъдещото им представяне.

В **първи подпараграф** анализът е фокусиран върху дигиталните медии. Поради тяхното разнообразие изследването се задълбочава върху четирите категории, попадащи в сектора, а именно видео игри, видео по запитване, електронно публикуване и дигитална музика. Секторът на дигитални медии от приблизително 131 млрд. д. през 2017 г. се очаква да достигне до 173 млрд. през 2023 г. Най-големият сегмент е този на видео игрите, но най-развиващ се в процентно отношение е този на електронните публикации. Изследвайки по-задълбочено сектора на дигиталните медии се установява, че във всеки от неговите сегменти сред лидерските компании, оформящи сектора, има поне един представител от селектираните 7 ИТ ТНК - например, при видео игрите – Alphabet и Apple; при видео по запитване – Amazon и Apple; при дигиталната музика – Amazon, Alphabet и Apple.

Силното влияние на технологичните гиганти сред дигиталните медии, води до изследването на дигиталните медии като канал за реклама във **втори подпараграф**. Тук е поместен авторски анализ на приходите на Alphabet и Facebook. И двете компании предоставят безплатни продукти на своите потребители, поради това е интересно да се проследят източниците на тяхно финансиране, а те идват основно от реклама. Познаването на потребителската маса позволява на компаниите да инвестират в изследване на потребителските навици и, използвайки изградените от тях алгоритми и модели, платформите им са се превърнали в основен инструмент за директен маркетинг.

В **трети подпараграф** внимание се обръща на финтех индустрията. Авторът представя анализ на нейните сегменти – дигитални транзакции, алтернативно финансиране, алтернативно кредитиране и персонални финанси. Директното участие на информационно-технологичните компании е по-слабо представено във финтех индустрията, като Alphabet,

Apple и Facebook се намесват в пазара за дигитални транзакции, който е и най-големият ражглеждан сегмент.

В четвърти параграф изследването се насочва в посока изследване на софтуера, облачните услуги и тяхното влияние върху концентрацията на капитал в ТНК.

В първи подпараграф анализът е насочен върху блокчейн технологията и нейното интегриране във финтех индустрията. Технологията се използва като основа за създаването на крипто валути, но нейният потенциал не се ограничава само до това. Блокчейн може да се използва за прехвърляне на средства, покупка и продажба на инвестиционни дялове, сключване на договори и покупко-продажба на продукти и услуги. Въпреки все по-големия фокус върху блокчейн технологията и способността ѝ да привлича все повече средства за нейното развитие, тя все още не може да бъде възприемана като оптимално решение за функционалностите, които предоставя. Самата технология изисква висока изчислителна мощ, която не е налична масово сред хардуерните устройства на домакинствата, което ограничава осъществяването на децентрализация на процесите. Също така блокчейн транзакциите консумират голямо количество електроенергия, което ги прави много по-скъпа алтернатива на съществуващите към момента възможности за разплащания.

Във втори подпараграф се представя задълбочен авторски анализ на пазара на облачните услуги. Разгледаният период е от 2017 до 2023 г. Пазарът на облачните услуги се очаква да се развие от 331 млрд. д. до 905 млрд. д. в рамките на 7 години. Основен сегмент от пазара се отглежда на публичните облачни услуги. Облачните услуги са важен аспект на изследването, тъй като чрез тях се предоставя възможност на компаниите да се фокусират все повече върху своя бизнес и да се освободят от ангажимент по поддръжка и управление на капитал и отдели, които не са стратегически за сектора им. Основна част от обема на изчисленията в компаниите се извършва в облачното пространство. Също така интеграцията на публични облачни услуги създава нови възможности пред бизнеса в лицето на интегриране на изкуствен интелект, криптиране, добавена и виртуална реалност, облачни контейнери, блокчейн и роботизирани услуги. Най-големият ефект според автора се изразява в капиталовата концентрация. На първо място се създава предпоставка за концентрация на технологичен капитал в основните доставчици на облачни услуги. Този технологичен капитал би резултирал и в концентрация на финансов капитал. През 2018 г.

най-големите 3 доставчика на облачни услуги генерират близо 65% от приходите на основните 10 доставчика в световен мащаб. Тези три компании са Microsoft, Amazon и IBM. Влиянието на тези три компании се засилва и те заемат все по-ключова роля в предоставянето на облачни услуги. През 2019 г. IBM придобива RedHat, с което успява да засили влиянието си на пазара на облачни услуги и да увеличи конкурентоспособността си.

В трети подпараграф анализът се насочва към политиката на придобивания и концентрация на капитал. Има редица ползи от това да се придобие дадена компания – увеличаване на пазарен дял, по-голяма продуктова база, повече човешки капитал, придобиване на ноу-хау и елиминиране на потенциален конкурент. Стандартна политика сред големите компании е да придобиват бизнеси. Подобно на IBM и RedHat, в историята си всяка от големите ИТ компании е преминала през десетки, дори стотици придобивания, които са спомогнали за заемане на лидерската им позиция днес.

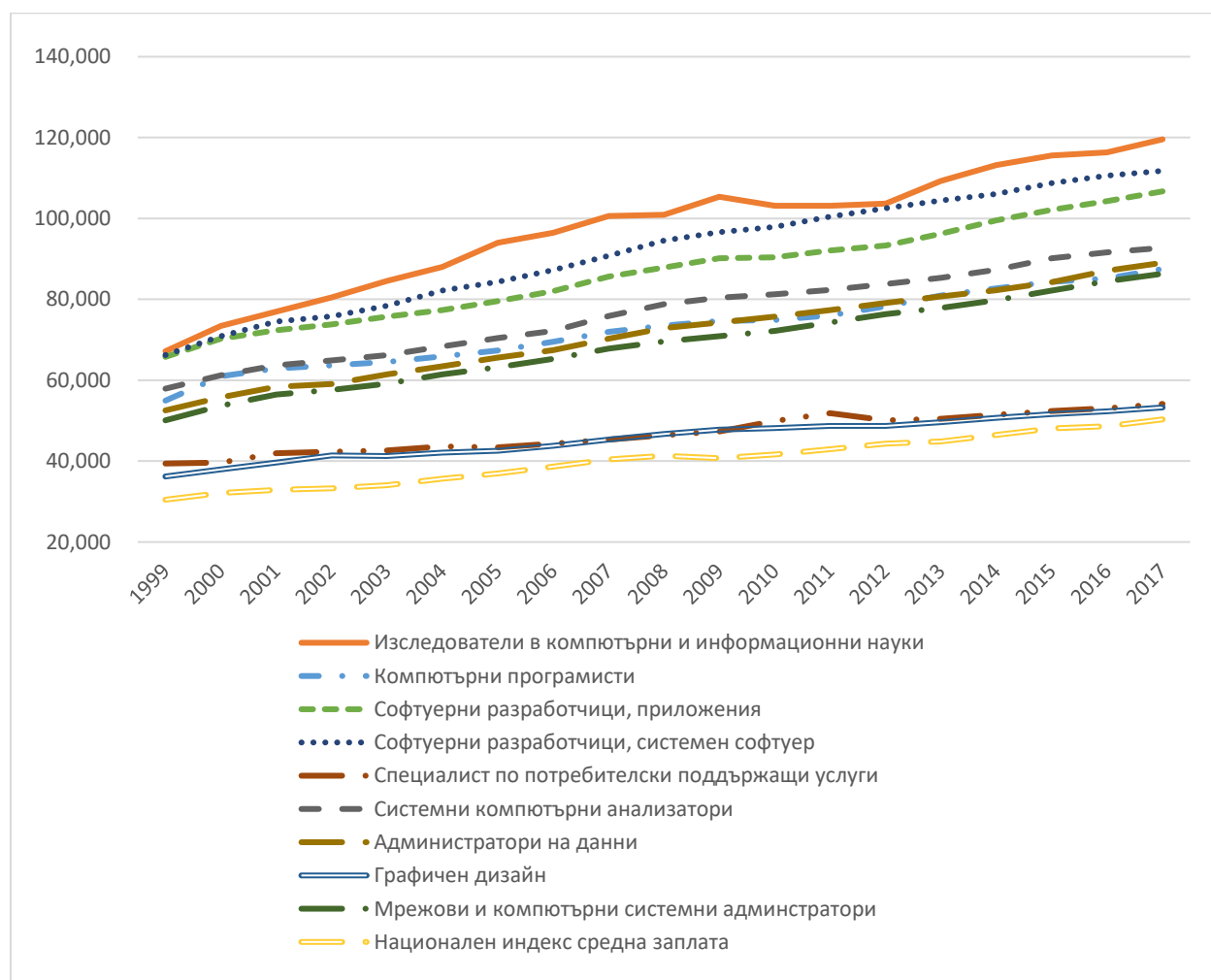
В параграф пет авторът се насочва към анализ на отпечатъка на дигиталната икономика върху пазара на труда. Все по-широката интеграция на дигитални решения променя изискванията на бизнеса спрямо уменията на служителите. Все по-важни стават т.нар. „меки“ умения, тъй като те не могат да бъдат лесно автоматизирани на този етап от дигитално развитие. Дигитализацията позволява да се съкратят разходите за производство на единица продукция. Критично анализирани са изследвания на К. Фрей, М. Озбърн [26], М. Арнц, Т. Грегори и У. Цийран [27], които са фокусирани върху ефектите на дигиталната икономика върху пазара на труда и по-специално компютъризацията на работни места. В тази връзка авторът анализира задълбочено изследване на Световната банка за бъдещето на професиите [28] и се моделират изложените данни с цел да се установи ефектът на дигиталната икономика върху работния пазар с по-голяма конкретика.

Създаването на дигитални продукти и услуги, както се уточнява в **параграф пет**, не винаги води до съвременни ефекти върху производителността на факторите, като може съществува лаг във времето. Дадена технология може да бъде интегрирана постепенно в бизнес процесите, което води и до забавяне на евентуалните ефекти от нея. Тази зависимост е подкрепена и от изследване на Д. Йоргенсен. Това означава, че новите дигитални технологии като изкуствен интелект, добавена и виртуална реалност, IoT и др. набират

популярност през последните 5 години, ще имат по-голям ефект върху пазарите през предстоящото десетилетие, отколкото в годините на създаването им.

Фигура 1

**Възнаграждение на IT специалисти и индекс на средната работна
заплата в САЩ (щ. д.)**

Източник: Данни за възнагражденията по професия, Bureau of Labor Statistic, United States Department of Labor, <https://www.bls.gov/oes/tables.htm> [29]

Данни за средната заплата в САЩ: National Average Wage Index, Social Security, <https://www.ssa.gov/oact/cola/AWI.html> [30]

Следвайки изложената логика в **параграф пет**, авторският анализ продължава с по-задълбочено изследване на възнагражденията, характерни за професии, обвързани с дигиталната икономика, и съпоставката им със средната работна заплата за стопанството на САЩ. Както може да се проследи и на фиг. 1, средните възнаграждения в ИТ сектора през целия разгледан период са над средните възнаграждения в САЩ. Възнагражденията в ИТ сектора нарастват с по-бързи темпове, което е в резултат и от специфика на професиите, силна зависимост от квалификацията на служителите, високо ниво на дигитализация и автоматизация.

Анализите в **пети параграф** са допълнени с изследване на възнагражденията само в ИТ сектора по персентили. В резултат се установява, че има голяма разлика в заплащанията на по-ниските нива. По отношение на всички представени професии разликата между медианата и 10-я персентил е по-голяма в относителна стойност, отколкото между медианата и 90-я персентил. Това означава, че в първата половина възнагражденията растат с по-високи относителни темпове и съответно има по-голяма поляризация. Колкото по-голям опит имат и по-скъпо платени стават служителите, техните заплати нарастват с по-ниски темпове и водят до сближаване. След преглед над съотношението при персентилите във всички професии в САЩ се установява една зависимост на **увеличаване на поляризацията при професиите, при които от ключово значение са индивидуалните качества на изпълнителя, специалиста**. При професиите, при които има някаква автоматизация и навлизане на компютърна техника или роботика, възнагражденията на 10% и 90% се сближават.

С цел да минимизират разходите си, редица компании, най-вече от сектора на услугите, прибегват към аутсорсинг. Характерно е, че аутсорсинг дейността е силно развита в страни, с по-ниски разходи на труд. Изследванията в **пети параграф** имат за цел да представят размера на аутсорсинг сектора и влиянието, което имат дигиталните иновации върху миграцията на професии и заетостта. В резултат от автоматизация, аутсорсинг дейностите могат да бъдат съкратени, като за всеки четири съкратени работни места се

предвижда създаване на една високоплатена позиция. След като в развитите стопанства се създават по-специализирани и високодоходни длъжности за сметка на работни места в развиващите се пазари, това неимуемо води до последствия на пазара на труда. В развитите стопанства ще се търсят хора с по-висока квалификация, което представлява и възможност за миграция на работна ръка към тези стопанства. От друга страна в развиващите се пазари ще има обратен ефект – освобождаване на работна сила, което би довело до спад в цената на предлагания труд в сектора, тъй като ще има пренасищане на такъв тип кадри, а търсенето няма да е толкова голямо, колкото е предлагането.

Благодарение на автоматизацията, производителността на труда нараства значително, но тази производителност вреди на пазара на труда. Според направено проучване от McKinsey Global Institute до 2030 година 15% от работната сила на световно ниво ще бъде освободена, но технологиите ще създадат нови позиции, които ще компенсират загубите на пазара на труда. [31]

Имайки предвид горепосоченото и логическата последователност на анализите, в първи подпараграф фокусът е насочен към дигитализацията и ефектите върху дохода. Изследвани са възнагражденията за една и съща професия в една и съща компания в зависимост от географската локация. Критично са анализирани теориите на Бр. Артър и Ад. Коб и колектив по отношение миграцията на работните места и тяхната зависимост от дигитализацията. Особено важен е анализът на изследването за дигитализацията на работната сила в Америка от Brookings, с което се доказва и правата зависимост между степен на дигитализация и ниво на възнаграждение. Най-високоплатените професии са тези, които са и с най-голяма автоматизация, което води до по-висока производителност на труда, което може да се проследи и на таблица 1.

Таблица 1

Дигитализация на професии и средно възнаграждение

Ниво на дигитализация	Професия	Дигитализация	Необходимо образование	Средна годишна заплата
Високо	Софтуерен разработчик	94	Бакалавър	\$ 104 300
Високо	Компютърен системен анализатор	79	Бакалавър	\$ 91 620
Високо	Финансов мениджър	61	Магистър	\$ 139 720
Средно	Адвокат	58	Магистър	\$ 139 880
Средно	Автомобилен сервизен техник и механик	55	Колеж	\$ 41 400
Средно	Медицинска сестра	55	Колеж	\$ 72 180
Средно	Офис секретар	55	Гимназия	\$ 33 010
Ниско	Пазач	31	Гимназия	\$ 29 730
Ниско	Готвач, ресторантьор	18	Гимназия	\$ 25 430
Ниско	Строител	17	Гимназия	\$ 37 890
Ниско	Персонални гледачи	14	Гимназия	\$ 22 710

Източник: Muro M., Liu S., Whiton J., Kulkarni S., “Digitalization and American Workforce”, Brookings., Nov 2017, p. 12 [32]

С все по-силното навлизане на дигиталните технологии опасенията от изостряща се технологична безработица се увеличават. За да се гарантират доходите на населението, популярност набират различни съществуващи идеи като универсален базов доход и негативен данък върху доходите, които са разгледани във **втори подпараграф**. Освен кратко описани на всяка от идеите, авторът критично анализира за евентуални ефекти от адаптирането на всеки от представените подходи за гарантиране на доходи.

В **шести параграф** авторското изследване се насочва към данъчните особености и последващите възможности. Дигитализацията създава благоприятни условия за трансфериране на работни позиции, капитали, интелектуален труд и технологии.

Използвайки различни методи, много компании успяват да минимизират ефективната си данъчна ставка.

В **първи подпараграф** са дадени няколко примера с успехите на Apple, Facebook и Google в редуцирането на данъчните плащания. Предвид разнообразието от възможни методи за оптимизиране на ефективната данъчна ставка, в изследването е изграден критичен анализ на “Bermuda Black Hole”, “Double Irish with a Dutch Sandwich”, “Singapore Sling”, както и на данъците, дължими при онлайн търговията. Анализирани са различни сценарии и евентуалните ефекти от трансфер на средствата от локации „данъчен рай“.

Във **втори подпараграф** авторът анализира задълбочено недостатъците в данъчните законодателства и предприетите стъпки по преодоляването на тези пропуски. Обърнато е внимание на генерирането на печалба по метода „мащаб без маса“, позовавайки се на примери с Facebook и Google. Също така се акцентира на необходимостта на разграничение между потребители и клиенти що се отнася до ползването на дигиталните услуги. Причината е обоснована от това, че в някои случаи потребителите са продукта, който дигиталните компании продават. Във връзка с всички тези особености на дигиталната икономика авторът разглежда и аргументирано анализира предприети стъпки от правителствата на Италия, Словакия, както и предложения от страна на ЕК.

Като част от **втори подпараграф** подробно е представена идеята за обща консолидирана основа за облагане с корпоративен данък (ОКООКД). Самата методология за облагане на корпоративния данък в съюза ще се изчислява по по-сложна формула, която цели да няма ощетени и да няма прикриване на приходи следствие от дейност на дадена територия. Благодарение на мерките, които следва да се предприемат, ще се реши един ключов проблем за компаниите, а именно - отчитане на загубата им и възможността да се трансферира печалба вътре в самата компания, дори да е между различни държави, тъй като самият данък ще се облага на наднационално ниво. Въпреки представената сложна формула за изчисление на данъчните плащания, не се елиминира възможността за използване на компании от типа „пощенска кутия“, през които да бъде осъществявана реалната дейност от локация с по-ниски данъчни ставки.

Във втора глава авторът прави паралел към бизнеса и ефектите от дигиталните технологии. Като **извод** от критично изложените анализи, авторът набляга на критичността

на данните като основен ресурс в дигиталното пространство, концентрацията на който ресурс води и до концентрация на капитал. Развитието на технологичните компании спомага създаването на услуги, които позволяват и съсредоточаването на технологичен капитал.

Чрез влиянието на ТНК и все по-развитата дигитализация, технологията се разпространява значително по-бързо, а това води и до редица трансформационни ефекти в различни сектори на стопанствата. Като част от **извода** към втора глава се представят положителните ефекти от дигитализацията, като увеличеното глобално богатство, ръстът на производителността, възнагражденията в сектора, както и оптимизацията в използването на наличните ресурси. Разгледани са също така и негативните ефекти, като например концентрацията на капитали, все по-високата зависимост от ИТ ТНК и по-лесното прехвърляне на икономически, финансови и социални сътресения между стопанствата. Ефектите, наблюдавани на пазара на труда са двустранни – автоматизацията води до съкращаване на работни позиции, но се създават нови професии по-високоплатени професии. Има реални опасения за технологична безработица в бъдеще, в резултат на което се излагат концепции за алтернативни социални преразпределения на доходите, с което да се гарантира финансовата обезпеченост на домакинствата.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В заключението на дисертационния труд се обобщават основните изводи от представените анализи, следвайки логиката на дисертационния труд. На първо място е обърнато внимание за влиянието на интернационализацията и ТНК върху развитието на конкуренцията и трансфера на ноу-хау между стопанствата. Множество процеси биват дигитализирани, а продуктите и услугите на дигиталната икономка навлизат все по-широко сред бизнеса и домакинствата. Дигиталната икономика, както и нейните параметри и специфики са изследвани детайлно, въпреки липсата на достатъчно анализи в това направление. Остава проблема с неефективността на съществуващите индикатори, тъй като не могат да обхванат реалното отражение на дигиталната икономика и нейното влияние

върху световното производство. Въпреки ограничените изследвания в тази област, в дисертационния труд се доказва влиянието на дигиталните продукти и услуги върху ръста на богатството и доходите. Ключова роля в преразпределението на генерирания финансов капитал генериран от дигиталната икономика има пазара на труда. Сами по себе си, дигиталните продукти и услуги ангажират основно човешки капитал. Това рефлектира не само върху уменията, които работодателите започват да търсят, но също е определящо за възнагражденията в различните стопански сектори, предвид степента на дигитализация и производителността на труда. Широкото разпространение на дигиталната икономика и липсата на географски граници в дигиталното пространство премахват много ограничения пред бизнеса и все по-разпространени са екипите партниращи си от различни локации. Тази гъвкавост на работното място и преодоляване на географския фактор позволяват не само по-лесно и бързо достигане до крайния потребител или клиент, но също създават предпоставка за лесно трансфериране на ноу-хау и капитали между държавите, което има и своите данъчни ефекти.

Може да се твърди, че са разгледани различни аспекти от дигитализацията, влиянието на ИТ ТНК, способността да се създава ново богатство, както и неговата концентрация и преразпределение. Ясно е изведена ролята на ИТ ТНК и е доказан ефектът им върху различни стопански сектори и международната търговия в условията на дигитална икономика. Доказано е влиянието на ТНК и технологиите им върху глобализацията и е разгледан трансформационният ефект, съпътстващ пазара на труда, търсенето на труд и уменията, които се изискват предвид налагащата се дигитализация. Целта на изследването е постигната благодарение на зададената рамка от изследователски задачи и се излагат доказателства, които служат в защита на тезата, съпътстваща представения научен труд.

БИБЛИОГРАФИЯ

- [1] Investopedia, „Wealth,“ 2020.
- [2] А. Василева, Международен Бизнес и Глобализация, Нова Българска Медийна Група Холдинг, 2010.
- [3] A. Smith, *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*, 2012.
- [4] D. Ricardo, *Principles of Political Economy and Taxation*, Dover Publications, 2012.
- [5] R. Giri, „The Heckscher-Ohlin Model,“ *Centro de Investigacion Economica*, N/A.
- [6] E. Leamer, „Leontief Paradox,“ *Journal of Political Economy*, том 88, № 3, pp. 495-503, 1980.
- [7] P. Krugman, „Increasing Returns, Monopolistic Competition, and International Trade,“ Yale University, New Haven, 1979.
- [8] R. Vernon, „International Investment and International Trade in Product Cycle,“ 1966.
- [9] М. Портър, "Конкурентно предимство на нациите", изд. "Класика и Стил", 2004.
- [10] Н. Н. Талеб, Черният лебед: Въздействието на слабо вероятното в живота и на пазара, ИнфоДар, 2011.
- [11] G. Grossman и E. Helpman, „Technology and Trade,“ *National Bureau of Economic Research*, 1994.
- [12] P. Krugman, „A model of Innovation, Technology Transfer, and the World Distribution of Income,“ *Journal of International Economics*, том 87, № 2, pp. 253-266, 1979.
- [13] I. Granda и A. Fonfria, „Technology and Economic Inequality Effects on International Trade,“ в *Inequality: mechanisms, effects and policies*, Madrid, 2009.

- [14] А. Леонидов, „Ендогенна теория на икономическия растеж,“ *Икономически теории и история на икономическите учения*, № Народно стопански архив 4/2005, p. 7.
- [15] J. R. Markusen и A. J. Venables, „Multinational Firms and the New Trade Theory,“ National Bureau of Economic Research, 1995.
- [16] J. R. Markusen и A. J. Venables, „Multinational production, skilled labor, and real wages,“ *National Bureau of Economic Research*, 1996.
- [17] J. Johanson и F. Wiedersheim-Paul, „The Internationalization of the Firm - Four Swedish Cases,“ *The Journal of Management Studies*, pp. 305 - 322, 1975.
- [18] R. Caves, „Multinational Enterprise and Economic Analysis,“ Cambridge: Cambridge University Press, 1996.
- [19] R. Vernon, „Storm Over the Multinational: the Real Issues,“ Harvard University Press, 1977.
- [20] М. Марикина, „Глобална политическа икономия,“ Издателски комплекс - УНСС, София, 2020.
- [21] J. Dunning и S. Lundan, *Multinational Enterprises and the Global Economy*, Edward Elgar Publishing Limited, 2008.
- [22] J. Jacobsen, A. Sorensen и M. Junge, „Digitalization and Productivity,“ Center of Economic and Business Research, Copenhagen, 2011.
- [23] R. Bukht и R. Heeks, „Defining, Conceptualising and Measuring the Digital Economy,“ *Development Informatics Working Paper Series*, № 68, 2017.
- [24] C. V. H. Shapiro, „Information Rules: A strategic guide to the Network Economy,“ *Harvard Business School Press*, p. 184, 1999.
- [25] International Labor Organization, „Preparing the future of work we want: The digital economy and labour skills and competences,“ 2018.

- [26] C. B. Frey и M. A. Osborne, „The Future of Employment: How Susceptible are Jobs to Computerization?“, University of Oxford, 2013.
- [27] M. Arntz, T. Gregory и U. Zierahn, „Digitalization and the Future of Work: Macroeconomic Consequences“, IZA Institute of Labor Economics, 2019.
- [28] World Economic Forum, „The Future of Jobs: Employment, Skills and Workforce Strategy for the Fourth Industrial Revolution“, World Economic Forum, 2016.
- [29] United States Department of Labor, „Occupational Employment Statistics“, [Онлайн]. Available: <https://www.bls.gov/oes/tables.htm>.
- [30] Social Security, „National Average Wage Index“, [Онлайн]. Available: <https://www.ssa.gov/oact/cola/AWI.html>.
- [31] J. Manyika и M. Spence, „The False Choice Between Automation and Jobs“, Harvard Business Review, 2018.
- [32] M. Muro, S. Liu, J. Whiton и S. Kulkarni, „Digitalization and the American workforce“, Brookings, 2017.

IV. СПРАВКА ЗА ОСНОВНИТЕ НАУЧНИ И ПРИЛОЖНИ ПРИНОСИ В ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1. Систематизиране на различни разбирания относно дефиницията, спецификите и обхвата на дигиталната икономика. Липсата на ясни параметри на дигиталната икономика водят до разнопосочни тълкувания в литературата, което налага критичното им осмисляне от страна на автора и представяне на свой аргументиран възглед по отношение нейните дефиниция и специфики. В българската литература липсва анализ на ползите и негативните ефекти върху международната търговия, разпространението на ТНК, пазара на труда и данъчните постъпления в резултат от разширяващата се дигитализация и трансформационните ѝ ефекти върху различни сектори на стопанствата.

2. Иноваторско е авторското изследване за влиянието на дигиталната икономика върху стопанството на САЩ, в което са разгледани в динамика дигиталните сектори, тяхното развитие и възвръщаемостта от инвестициите в тях.

3. Изготвен е критичен анализ за влиянието на дигиталната икономка върху пазара на труда, ефектите от дигитализиране и автоматизиране на различни професии, миграцията на позиции на глобално ниво, както и зависимостта между степен на дигитализация и възнаграждения на служителите. Подобно проучване липсва в българската литература.

4. Оригинално е развит проблема с концентрацията на капитал от финансов и технологичен аспект в ИТ ТНК, методите за оптимизиране на разходите, ролята на инвестициите в иновации и миграцията на работни позиции.

5. Попълнена е липсата на знания относно методите за избягване на данъци и ефектите и обема на трансферирани средства към територии, категоризирани като „данъчен рай“. Направено е изследване за облагането на онлайн търговията и са предложени промени, които да позволят по-добър обхват на покупко-продажбите в онлайн пространството, особено касаещи продуктите и услугите с виртуален характер. Направен е критичен преглед на различни стъпки, предприети от правителства в отделни държави, чиито мерки целят подобряване на обхвата на данъчните законодателства и по отношение на дигиталната икономика.

V. СПИСЪК С ПУБЛИКАЦИИТЕ ПО ТЕМАТА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1. Мичев, Г., Глобализация и данъчни особености в полза на сектора за информационни технологии, Сборник с доклади от международна научна конференция „Икономически предизвикателства: миграция, глобализация, устойчивост, политики“, Издателски комплекс – УНСС, София, 2017 г., с. 159-166
2. Мичев, Г., Теория за кибер икономика, Сборник с доклади от Седма национална научна конференция с международно участие „Дигиталната икономика и предизвикателствата пред бизнеса“, Издателство „Авангард Прима“, София, 2019 г., том 7/2019, стр. 32-43
3. Мичев, Г., Влияние на кибер икономиката върху пазара на труда, Сборник с доклади от международна научна конференция „Икономически предизвикателства: развитие, благосъстояние, интеграция“, Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, София, 2019 г., с. 315-325

VI. ДЕКЛАРАЦИЯ ЗА ОРИГИНАЛНОСТ

Във връзка с провеждането на процедура за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ декларирам, че дисертационният труд „Влияние на транснационалните корпорации върху доходите и богатството в условията на дигитална икономика“ е изцяло авторско произведение и при неговото разработване всички литературни източници са използвани добросъвестно.